

Inhoud

Wat is OV & waar doen we het voor

1. OV op weg, rails & water	14
1.1 Wat is OV	14
1.2 Vormen OV	15
1.3 Kenmerken OV	16
1.4 Functies OV	17
1.5 OV is mensenwerk	17
2. OV voor de samenleving	20
2.1 Vijf E's: waarde van OV	20
2.2 Brede welvaart: ook gezondheid & veiligheid	25
2.3 OV helpt duurzame ontwikkelingsdoelen	26
2.4 Mobiliteitsladder: niet meteen infra aanleggen	27
2.5 15-minutenstad & STOMP-principe	29
2.6 Trias mobilica	30
3. Wat wil de reiziger	31
3.1 Klantwensenpiramide	32
3.2 Gewin, gemak & genot	33
3.3 Zes klantwensen van NS-reizigers	34
3.4 Zes typen treinreiziger	34
3.5 Vijftien vriendelijke verzoeken	35
3.6 Vanzelfsprekend OV	36

Wetten & beleid

4. Wetten & regels	38
4.1 PSO-verordening	38
4.2 Wet personenvervoer 2000	39
4.3 Besluit personenvervoer 2000	43
4.4 Concessiewet personenvervoer per trein	43
4.5 Spoorwegwet	43
4.6 Wet lokaal spoor	45
4.7 Rechten & plichten	45
4.8 Brever-wet	47
5. Nationaal OV-beleid	48
5.1 Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte	48
5.2 Nationale Omgevingsvisie	49
5.3 MIRT	49

5.4 Mobiliteitsvisie 2050	51
5.5 Toekomstbeeld OV 2040	54
Markt, internationaal OV & nationaal spoor	
6. De OV-markt	56
6.1 Zes schaalniveaus	56
6.2 Drie markten	57
6.3 Marktomvang OV	58
6.4 Marktaandeel OV	59
7. Internationaal OV	61
7.1 Europese spoorruimte	61
7.2 Internationale trein	62
7.3 Internationale bus	64
7.4 Regionale grensoverschrijdende trein	64
7.5 Regionale grensoverschrijdende bus	65
8. Nationaal spoor	67
8.1 IenW: systeemverantwoordelijk	67
8.2 Hoofdrailnet	68
8.3 NS: exploitatie	70
8.4 ProRail: beheer & onderhoud	73
8.5 Regionale spoorlijnen	77
Regionaal OV: autoriteiten, concessies & aanbesteding	
9. OV-autoriteiten	80
9.1 Eén nationale OV-autoriteit	80
9.2 Veertien regionale OV-autoriteiten	80
9.3 Gemeenten & OV	82
10. De concessie	84
10.1 Exclusieve vergunning	84
10.2 Indeling in concessies	85
11. Aanbesteding & concessiecyclus	88
11.1 Tien stappen	88
Vervoer, dienstregeling, reisinformatie & monitoring	
12. Vervoerontwikkeling, OV-netwerken & dienstregeling	101
12.1 Vervoerontwikkeling: met kennis & kunde	101
12.2 OV-netwerk: ontwerpdilemma's	103
12.3 Dienstregelingen	110

12.4	Spoordienstregeling	112
12.5	Programma Hoogfrequent Spoor	113
12.6	Bijzondere spoordienstregelingen	117
12.7	Busdienstregelingen	118
12.8	Dienstregelingen spoor én bus	120
13.	Reisinformatie	123
13.1	Nieuwe reiziger moet veel weten	123
13.2	Statische & actuele reisinformatie	124
13.3	Tien geboden voor reisinformatie	125
13.4	OV-data, loketten & BISON	126
13.5	Reisinformatie over het spoor	127
13.6	Reisinformatie over trein	128
13.7	Test reisplanners	130
14.	Monitoring & data	131
14.1	Benchmarking	131
14.2	Model informatieprofiel OV	132
14.3	Data delen	133
14.4	OV-Klantenbarometer	135
Infrastructuur, voertuigen, duurzaamheid & veiligheid		
15.	Infrastructuur	136
15.1	Spoorinfra	136
15.2	Treinbeveiliging	144
15.3	Railinfra	148
15.4	Businfra	150
15.5	Infradenkers	155
16.	Voertuigen	157
16.1	Treinen	157
16.2	Metro's & trams	161
16.3	Bussen	163
17.	Naar circulair OV	170
17.1	Gesloten kringloop	170
17.2	ProRail	173
18.	OV & veiligheid	174
18.1	Fysieke veiligheid	174
18.2	Sociale veiligheid	176
18.3	Digitale veiligheid	178

18.4	Risico op infecties	179
Bekostiging, tarieven & betalen		
19.	Bekostiging OV	180
19.1	Structurele inkomsten regionaal OV	180
19.2	Incidentele inkomsten regionaal OV	184
19.3	Inkomstenbronnen NS	186
19.4	Jaaromzet OV-sector	186
20.	Tarieven OV	187
20.1	Opstap- en kilometertarief	187
20.2	Abonnementen	190
20.3	NS-tarieven	192
20.4	Creatief met tarief	193
21.	OV-betalen	196
21.1	OV-chipkaart	196
21.2	TU Delft: acht problemen	198
21.3	Twaalf reizigerseisen	199
21.4	OVpay	199
Dikke lijnen: Hoogwaardig OV & Bus Rapid Transit		
22.	Hoogwaardig OV	202
22.1	Boven- en onderkant markt: (hoog)waardig OV	202
22.2	Tien geboden voor HOV	204
22.3	Hiërarchie, Omgeving & Verbeelding	204
23.	Bus Rapid Transit	206
23.1	Waar komt BRT vandaan?	206
23.2	Definities BRT	207
23.3	Manifest: BRT cruciaal in mobiliteit van morgen	208
23.4	Tien geboden voor BRT	209
23.5	Elf ambities BRT: doe het in één keer goed	209
23.6	Actieagenda Bus Rapid Transit	211
23.7	Kijk ook naar brede welvaart	212
23.8	Enkele BRT-plannen	212
23.9	Tien OV-lessen uit buitenland	214
Dunne stromen: kleinschalig OV & vervoerarmoede		
24.	Kleinschalig OV	215
24.1	OV verschraalt	216
24.2	Buurtbus: vijf sterke punten	217

24.3 Flexvervoer	218
24.4 Vlinder: brug tussen bus & flexvervoer	220
24.5 Doelgroepenvervoer: gemeente, Rijk & zorgverzekeraar	221
24.6 Regiotaxi: kruising tussen OV & Wmo-vervoer	221
24.7 Alle taxibusjes voor iedereen?	222
24.8 Particuliere vervoerinitiatieven	223
24.9 Tien reizigerseisen	223
25. Vervoerarmoede & beter toegankelijk OV	224
25.1 Definitie vervoerarmoede	224
25.2 Toegankelijk OV	226

Ketenmobiliteit, MaaS, hubs & publiek vervoer

26. De keten	230
26.1 Ketenmobiliteit	230
26.2 Voor- en natransport	231
26.3 Ketenfilosofie	234
27. MaaS, hubs & publiek vervoer	237
27.1 Mobility as a Service: app	238
27.2 Hubs: knooppunten	239
27.3 Publiek vervoer: OV + flextaxi + deelvervoer	240
27.4 Hulpmiddelen: reisplanner, MaaS-app & regiecentrale	242
27.5 Tips voor OV-autoriteiten (OV-aanbestedingen)	244

Overleggen, formele & informele invloed reizigersoverleggen

28. Reizigersoverleggen	247
28.1 Locov	247
28.2 Zestien rocov's	248
29. Formele inspraak	252
29.1 Informatie- en adviesrecht	252
29.2 Advies over PvE	253
29.3 Advies over wijziging PvE	254
29.4 Adviesmomenten	254
30. Informele invloed	256
30.1 Middelen	256
30.2 Momenten	262
30.3 Succesfactoren reizigersoverleggen	263

31. Andere overleggen	265
31.1 Ontwikkelteams	265
31.2 ROVB & NOVB	265
31.3 OV en Spoortafels	266

Marketing, SWOT-analyse & trends

32. Marketing OV	268
32.1 Wat is marketing	268
32.2 Winstmarketing	268
32.3 Doelmarketing	268
32.4 Taak OV-autoriteit & zaak vervoerbedrijf	269
33. SWOT-analyse OV	272
34. Trends OV	274
34.1 Tien megatrends	274
34.2 Tien nationale trends	274
34.3 Waar gaat het heen?	275

Bijlagen

A. Afkortingen in OV	276
B. Begrippen in OV	280
C. Consumentenorganisaties in wetten & regels	285
I. Informatie over OV	288
L. Lijstjes van auteur	289
O. Organisaties in OV	291
R. Reizigersoverleggen	292
V. Vervoerders in OV	293
Over de auteur	294